

նուց մնացած մէկ գերեզմանատուն մը գտան .
մէջը հազարէն աւելի գերեզման . ամեննալ սրու-
րայ . բայց բոլոր պատերը գրով լեցուն էին :
Այս արձանագրութիւններու մէջ յաւարէն ալ
կար՝ լուսիններէն ալ . և երկրորդ դարէն մինչև
վեցերորդ դարու յիշատակութիւնը կրօնականութե-
որով այս միջոցիս եղած պատճառներէն մաս-
յոք շատ լոյս կուտար . այս երկու դիտման
անկէքը արդէն արձանագրութեան օրինակը
առնել կուտան , որ մէկ առանձին գրքով մը
պիտի հրատարակեն :

— Արկղայ քաղաքը մէկնոր (նկերութիւն
մը հաստատուեցաւ . որուն նպատակն է՝ աւուր-
չեքով աղբոյ մնորոց բաներու բան գանձել , որ
աղբին : Ա լց ամուսան մէջ՝ 1,220 հոգի դնաց
առնաց . և 3,801 հոգիին բաներու բան և աղ-
բուստ վտարելիքու սեղ գտան . և ապիւրջ ալ
գիտելին որ՝ այս վեց ամուսան մէջ աւուրչին ա-
սաններէն քիչ եղաւ զոգութիւնը այս քաղա-
քիս մէջ :

() քոնիքոտի համայնարանին անուանի Վի-
դէյ վարդապետը , որ Վեպիկայ բուսած բրո-
թիւնի մաներուն գրեթէ և , և բրօթեպետն ա-
զանբաւարներուն ամենն աւելի մտ և՝ ուղղու-
փառ կրօնի , առանձին նստակ մը գրեթէ և հր-
բատարակելով կրէր որ՝ ինչ որ փետրվարի 13ին
ըլլաւ . ժողովին սահմանադրութիւնը ընդու-
նելու և ստորագրելու գիտ բնագրասին նէ՝ ()
քոնիքոտի համայնարանն ալ կրճղեմ , Վեպի-
քան եկեղեցիին ալ կը զրոտուիմ . և ժողով-
քին սահմանադրութիւնը այն պիտի ըլլայ որ՝
ամեն մարդ Վեպիքան եկեղեցւոյ հաւատոյ գա-
ւանութիւնը ստորագրելու անհրաժեշտ որի
ըստ բաւին և ըստ խնամոց :

Արկղայ քաղաքի ամեն միտակի մէջ՝ և ալ-
խորհարան խնամաւորներուն մէջ ալ տար հե-
տեպները՝ որ են Վեպիկայի սեղի շատնա-

րու վրայ են , և ամեն բարձրագոյն վրայ անգ-
ղիացւոց օրագիրները բաւական երկիւղ կը ցու-
ցունեն : Անհանմերի ծին կրակի օրը , և քա-
ղէր քաղաքին եպիսկոպոսը կանգաններ հանկո-
գրով կերպ կերպ եկեղեցական սրարողութիւն-
ներ կրպատուելի՝ Անկ Սիրովիլ եկեղեցին ը-
լալու վրայ . և այս արարողութիւններս ամեն
կերպով շօտվեալիս եկեղեցւոյ մէջ եղած ա-
րարողութիւններուն համեմատ են :

Այս լուրս ինչ որ իրաւ է նէ (և կրկարծեմք
որ իրաւ ըլլայ , որովհետև անպիտանոց օրու-
գիրներն են դրօշները .) սուտ կեղայ Արաւնը-
փօռ քաղաքի օրագրին բուսած , ինչ Վեպիկայ
քաղաքին եպիսկոպոսը՝ Սուպիս Վիլ խնամին
մէկ գրով յորդպետելով , իր միտքը դրած նա-
րութիւններէն , (այսինքն՝ անպիտան եկեղե-
ցին բրօթեպետն ըլլալին առաջ նոյն եկեղեցւոյ
մէջ զործածուած և ետքը աղանդոյն պատճա-
ռաւր խափանուած արարողութիւնները նոր-
գէյին) ևս կեցեր է :

Վերանստիան օրագիրները մտադրութեան
արձանի մէկ բան մը կրպատուեն : Պարոն Մեյլեր
որ Վեպիկայի համայնարանի գտտատանրէն
մէկն է՝ Հաննօվիթի Թաղապետութեան մէջ , յան-
ցաւ որները պատելու կերպին վրայ իրաւարա-
նութիւն գաս տուած ասինք ըսեր է որ՝ գա-
տատանստիան տեղեկութիւններ առնելու հա-
մար ծեծը շատ աղէկ ծամբայ մըն է . բայց տե-
նելով որ՝ մտիկ ընդները այս բանս չախորժե-
ցին , սու յաւելուածն ըրաւ՝ այն ըսել չեմ՝ ու-
զեր ըսաւ՝ որ հիմայ ալ ծեծը նորէն սիսել
պիտք է գտատաններուն մէջ , յանցաւ որնե-
րուն յանցանքը իրենց զրուցել տարու համար ,
այլ սու պիտի խնայուեն որ՝ ծեծով շատ ան-
գամ ճշմարտութիւնը երեւան երած է :

“Այս վրայ Վառնի բուսած զարկերկան օ-
րագիրը այս խոսքը արձանութիւնս կրնէ : “Այս ա-

կից ետքը երկրօրոյնեան տեղ չի մնար Վեպի-
կայի գոտտան ինարան վրայ . որովհետև այս-
րան Մեյլերի պէս խնայի մարդիկ ալ մեծ մե-
նուի և Վեպիկայի և Վալիսի և Վանկի պէս
խօսին :

Բայց մենք ալ կրտեմք որ՝ ալ ասիկց ետքը
երկրայութեան տեղ չի մնար Վաղարայի պատ-
ասկ օրագիրներուն մարքէն տրամաբանութեան
կանոնները ջնջուելուն վրայ . ինչ որ ամեն
պատար և քանի մը մարդոց նմանցունելը տրա-
մարանստիան աղանդոյն տեղ կը լինէ սաղ կու-
զին նէ : Վեյն այն է որ՝ ամենց տասնի խոտը
կարգապահին միտքը պիտա սու աջ եկածը այս
կը լայ . յետ միտուի և Վեպիկայի և մեկտեղութեան
պէս խօսելը ինչ վնաս ունի՝ ինչ որ ուրիշ մի
անաս զո թիւն մը չառնելու նէ . և ինչ որ ուրիշ
նէ՝ այն ինչու չաքր , և մեր չի ճանչցած անուն
ները իրեն խրատիկակ (պարզաբան) կը ըլլայ .
նէ մեզի : Աւելի աղէկ չէր մի ըլլար ծեծով
յանցաւ որը զրուցել տարուն վտանները և ան-
տեղութիւնները պատմել :

ԵՎԻՍՏՈՍ

Այս քաղաքի կանոնաւոր շոգեմար արկը
ծին հեռագրայ լուրը կը ծանուցանէ :

Տեղապետ մէջ ցաւ այն պիտուած մը պատա-
հեր է ինչու հետեանքներով :

Մեկ կայսի մը՝ մահաբանական կրօնը տրտա-
ւելուն համար ամբաստանուելով՝ իշու մը վրայ
նստեցուցին երեսը գեղ ի պիտին (պոյն) գոյ-
ձած ու բոլոր ժողովուրդը փողոցներէն ժուս
կամ ժամանակները պառալ՝ կանչ վառ տել՝ հիւ-
զարնել և այլն , մերձագէս խեղճ անանկայ օր-
հասէ (հիւնի) մը բոնուելով հոգին աւանդոց-
նէ :

Այս գործս մեծ զարկու պատճառս և յանձնու-
միտք , և միւս անբարեկեցիկ հրատարակելով
ալ այս բանիս խառնուելուն :

աշխատութիւնը վարձարելու համար նստակին մէջ
ձգած քաղք տղան աննելու և շնորհակալ ըլլալու
ժամանակ չի մնայ . քաղքին մէջ դրամն էր ուրիշ
հատ քատան ֆուստի , և տարը հատ քուս . (հի-
մակուան արձողքեքովը ամենը մէկէն կընէ 1600
գահեկան) : Այս առատանստիան վրայ տղան
ապշեքով՝ շատ որ ետեկն պրտարեցաւ որ կրնայ մի
մէկ տեղ մը պատահիլ , և շնորհակալութիւնը իրեն
յայտնել : բայց ապիկայ իրեն անհար եղաւ :

Արկու միտա ետքը՝ երբ որ մէկ օր մը այս տանս
ընտանիքը մէկ խեղճ սինեակի մը մէջ նստեր իրենց
ողեպահ կերակուրը կուտէին , և ընաւ մէկ բանի մըն
ալ անկեկողութիւն շուտէին , յանկարծ իրօպրոցն և
կու . ընտանիքը ամենն ալ այս անյուստի բանս տես-
նելով՝ ուրախութեան պատալ սկսան և ճամբարու-
թեանը վրայ կասկածելով՝ իրենց աչքովը անաս-
ններուն անգամ հաւատոյ չէին ուղեր , մարդը հոյ-
րական զարովով և սիրով մէկ մը մէկուն ճիտը կ'ի-
նար կը համարուէր . մէկ մը մէկալին , ո՛հ իմ ընկերս ,
կրտեր . ո՛հ , իմ սիրուն զաւակներս . ձեր գիտութեա-
նը և ձեր սիրտի խնամոցը ո՛րքան պարտական և ե-
րախտագէտ եմ , բայց ի՛նչու՞ գոյք զիս այսքան
քիչ ատենի մէջ ի՛նչպէս կըցար աղատիլ , և ի՛նչ-
պէս ինձի այնքան բան կըցար զիսիլ . իմ ազատու-
թեանս պէտք եղած ստակէն զատ 50 լուիճի ալ
(4250 գահեկան) ճամբու ծախք , այս լուիճիս , նաև ուն
վարճը սու աղիւց զճարտան . այս բաներս ինձի շատ

մեծ գործանք կը բերին . ինչպէս ձեզ ալ՝ այս ի՛նչ-
պէս խեղճ ու բանի վիճակի մէջ ինչպէս կրտեսեմ
ինձի համար , բայց կրտեք սիրտը այնքան շատ և այն-
քան զօրաւ որ կ'իքեր տիրած էին որ՝ պատասխան
տարու ժամանակ անգամ չուտեցաւ . շքեկար պը-
րուցաւ , լուով անանկ միտք . աղբիկներն ալ իրենց
մարդ պէս կուրջին . տղան անշարժ կեցաւ և մա-
րեցաւ :

Անը՝ արքունի իմաստի թիւ մը ինձեցաւ , և
խօսելու կարողութիւնս եկաւ վրան , նորէն երկամը
ձիտը ինչաւ . ետքը տղան ցուցմիտով ըսաւ . ա՛հ ու-
րեղ ազատուցք քու տղադ է , քու ազատութեանդ
համար 2000 լուս (48000 գահեկան) կ'ուղէին .
մեր միտքը հիմայ ասոր կէտը անգամ չի կըցանք ձա-
րել , և մեր ճարտին ալ շատը տղոյ անխեղ ալ-
խատութեանն է : Այս սիրուն զաւակիս հարկաւո-
րագէս իրեն պաշտպաններ և ինստանտներ գտած
պիտար ըլլայ , որ ասոր առաքնութիւններէն սիր-
տեղին շարժելով ասոր օգնութիւն են ըրեր . առաջ
զաղտուկ մարդ մէջը դեր էր որ՝ ինքը պիտի գար
քու անզոյ գերի պիտի կեցար՝ ու քեզ աղատեր . հի-
մայ ալ ստուգապէս քու աղատութեանդ անոր չորձն
է . և մեզի ալ բան մը չէր ըսած՝ որ յանկարծ քեզ
տեսնելինս մեզի աւելի ուրախութիւնս բերէ . նայէ
իրեն սիրուն ալ ինչպէս շարժած է . երկամը թիւ
մըն ալ անոր աշխատիքը , որ ինքը գուրդ բերինք՝
այս և կին տասնի խոսած ասանք՝ աղբիկները իրենց

եղայրը խեղարեկու կը հոգեկէին . ասոր ալ՝ ամեն
հետ մէկ ըլլալով և շատ աշխատեկէն ետքը փրկու-
պէս մարեկըր անցուցին , մարտիմ աչի ընկըր դար-
ձուց հօրը վրայ նայեցաւ . սակայն տակաւին խօսելու
կարողութիւն չունէր :

Այս միջոցին հոյրը մտնար ի մէջ եր ինկըր .
մեկէն չէր խօսեր . շուտ մը ուրախութիւնը մա-
տանցութեան և արտութեան փոխեցաւ . բարեկեցւոյ
աչքով մէկ մը տղուն երեսը նայեցաւ ու ըսաւ՝ ըն-
թշուաստիան տղայ , բա՛ն պիտի ի՛նչ ըրիր : Այս ա-
զատութեան վրայ ես չեմ՝ կըրտար քեզնէ շնորհա-
կալ ըլլալ՝ ինչպէս ազատութեանս ինձի շատ սիրելի
է՝ ինչ միջոցով զիս կըրտայ տղաակըր՝ քանի կըրտա-
նեմ՝ նէ ինձի ստիտած կուտայ . ստիկայ ի՛նչպէս
համարակեցար մարդը գաղտուկ պահել . ինչ որ մէկ
յանցանքի մը մէջ ինչպէս իմ ազատութեանս ճա-
րան գտած ըլլալիս նէ՝ ինչն մարդը պիտի ծա-
կելի . գուն մէկ խեղճ պիտի մը տղայ էիր . տար-
քը մատուց . ինչպէս չի կտրեր որ՝ գուն ինձի ստիտել
պիտութիւն ընկու՝ անեղ և համար կերպով կու-
րտը եղած ըլլաւ . քանի կը խորհիմ որ՝ որդիական
սերը՝ քակին անանկ գէշնայրդ պատճառ և առած
ինձի ստիտած կուտայ . զիս այս կասկածէն աղտու-
չիտակը իտու՝ չէ նէ . . . տղան ինքնիրեն ձիգն ըն-
ով տար կուս . չէ՛ հայր իմ՝ ըսաւ . սիրտդ ինչ
համարով , աղաւզ վրայ գէշ կարծիքներս մի եր-
կար . ես քեզի գրական ըլլալու անարժան չեմ , բայց

